

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis *Peer-reviewed journal*

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klentnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klentnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

neznámých, spíše větších rozměrů, jehož hrana se objevila ve východní části skryté plochy. Objekt 501 však porušil pozdněhradištní objekt 500, u kterého celkové rozměry opět neznáme.

V dostupné ploše o rozměru 3,65 × 1,55 m byl objekt prozkoumán, zachycena byla jeho západní hrana. Výplň objektu (k. 108) obsahovala nálezy ze stavebních konstrukcí, jako četné zlomky mazanic různých velikostních kategorií, zřejmě ze stěn dřevohliněných objektů (síla 4–5 cm), mazanicový obal kulatiny o průměru 12 cm. Hmoty mazanic ve velké míře obsahuje jemný podložní písek, což ukazuje na možnou existenci jam k získávání písku (písečníků) v okolí. Důležitým nálezem jsou tři malé a střední fragmenty světlé šedobílé drodivé vápenné malty, která indikuje přítomnost zděných staveb. Jedná se tak již o šestý pozdněhradištní objekt ze Starého města obsahující zlomky malt (srov. Šlězár 2007, 479). Velký prostorový rozptyl nálezů dokládá existenci možná i několika zděných či částečně zděných staveb v prostoru předlokačního trhového „*antiqua civitas*“. Z výplně objektu byly získány dva kusy stavebních kování, tři fragmenty strusek a silicitový úštěp. V těsné blízkosti severozápadní hrany objektu 500 se nacházel pozdněhradištní kruhový objekt 502 o průměru cca 0,6 m. Celou situaci překrývala 0,13 m silná pozdněhradištní kulturní vrstva k. 110, tmavěčernošedá písčité hlína s nahodilým výskytem zlomků mazanic a uhlíků, ve které byla nalezena oválná přezka z Cu-slitin (obr. 76 a 77) a keramický fragment s maltou na povrchu. Ze severní strany byla nálezořá situace porušena novověkou zdí k. 900 o šířce 1,5 m, probíhající ve směru SV–JZ. Severně od zdi ležel v hloubce 0,65 m povrch pozdněhradištní kulturní vrstvy 107.

Drobný záchranný výzkum přinesl z objektu 500 a kulturní vrstvy 110 bohatou kolekci typické pozdněhradištní keramiky, na Olomoucku chronologicky vymezenou na dolní hranici ústupem vzhůru vytažených okrajů (s lištou, dovnitř skloněných) v samotném závěru 12. století a nástupem šedé kolonizační keramiky po polovině 13. století (k tomu srov. Bláha 1980, 306; Bláha, Sedláčková 1998, 15–18; Goš 1977, 300; Procházka, Kováčik, Zůbek 2002, 203–208; Šlězár 2005, 106; Šlězár 2008, 176–178). Rozbor nepřinesl žádné chronologické rozdíly v obou souborech, byť stratigraficky je výplň objektu 500 starší. Soubor celkem získané keramiky tvoří 170 zlomků, z toho je 27 okrajů, 14 den, 73 zdobených výdutí a 56 nezdobených výdutí. Typologicky jsou zastoupeny bezuché hrnce a zásobnice v poměru cca 4:1, dva zlomky zřejmě patří zvonovitým poklicím (obr. 76:9, 10). Povrch nádob černošedých odstínů je díky výpalu či slabému přetahu zahlazen, engoba běžových, oranžových a červenohnědých barev se vyskytuje u cca 14% nádob, a to v drtivé většině zásobnic. Síla stěn hrnců se pohybuje nejčastěji v rozmezí 7–9 mm a 10 až 12 mm v poměru 1:2, síla stěn zásobnic se nejčastěji pohybuje mezi 15 až 20 mm. Nádob středně tvrdého výpalu nesou stopy obtáčení, dna stopy podsýpky. Ve hmotě se vyskytuje tuha, výjimečně jsou ve hmotě hrnců zrnka větší než 1–2 mm, jak je to běžné u zásobnic. Pouze u dvou zlomků je ostrivo tvořeno jemným pískem a u jednoho zlomku je příměs slídy. Kromě archaicky působícího vzhůru vytaženého okraje (obr. 76:1) se jedná o okraje římsovité, zdobené

rytou výzdobou v podobě vodorovných rýh, méně jsou zastoupeny jednoduché i nízké vícenásobné vlnice, v jednom případě se vyskytuje i výzdoba radélkem v podobě dvojitého pásu drobných čtverečků, které jsou i na výduti nádoby (obr. 76:3). Byl zaznamenán kyjovitý okraj zásobnice (obr. 77:4). Hrdlo hrnců je pouze výjimečně lomené (obr. 76:5) nebo nálevkovité (obr. 77:11), zbytek hrdel je klasického konkávního tvaru. Podhrdlí je v některých případech odsazené (např. obr. 76:3, 7). Těla hrnců i zásobnic jsou zdobena rytou výzdobou, kde zcela převládají jednoduché i vícenásobné rýhy, svazky rýh a žlábků, které se někdy vyskytují i v kombinaci s jednoduchými či vícenásobnými vlnicemi. Na podhrdlí silnostěnných nádob se v šesti případech objevuje pás šikmo kladených vrypů/vseků (např. obr. 77:16) a třemi exempláři je zastoupena plastická lišta (např. obr. 76:8). Na dnech se ve dvou případech vyskytla nepřilíš ostrá značka.

Pavel Šlězár

Literatura

- Bláha, J. 1980:** Otázka kontinuity slovanského osídlení Olomouckého kopce a několik poznámek k hmotné kultuře olomouckých Slovanů. *Vlastivědný věstník moravský* 32, 301–311.
- Bláha, J., Sedláčková, H. 1998:** Slavnostní keramika. In: H. Sedláčková (ed.): *Sklo, slavnostní keramika a kachle, Archeologické výzkumy Památkového ústavu v Olomouci 1973–1996*, Olomouc, 15–18.
- Goš, V. 1977:** Slovanská keramika 10.–13. století na severní Moravě. *Vlastivědný věstník moravský* 29, 291–303.
- Procházka, R., Kováčik, P., Zůbek, A. 2002:** Nové poznatky k vývoji opevnění olomouckého hradu v raném a vrcholném středověku. *Archaeologia historica* 27, 197–213.
- Šlězár, P. 2005:** Předběžná zpráva o objevu „*antiqua civitas*“ na Starém městě v Litovli a několik poznámek k aspektům geneze města Litovle. *Přehled výzkumů* 46, 103–110.
- Šlězár, P. 2007:** Litovel (okr. Olomouc). Zahradní a Králova ulice, Staroměstské nám. *Přehled výzkumů* 48, 478–479.
- Šlězár, P. 2008:** Archeologický výzkum v suterénu budovy Městského klubu v Litovli. *Vlastivědný věstník moravský* 60, 167–183.
- Šlězár, P. 2009:** Litovel (okr. Olomouc). „Staré město“, Dukelská ulice. *Přehled výzkumů* 50, 400–401.

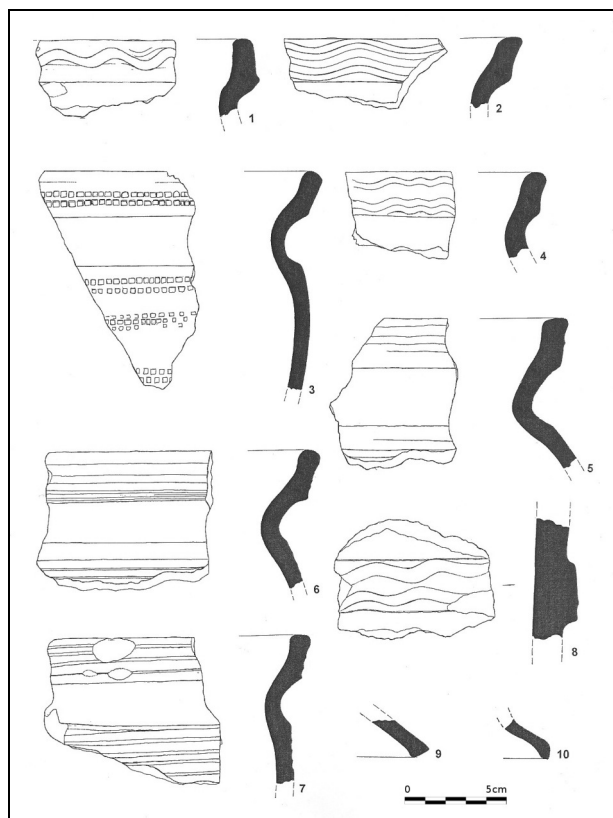
Resumé

Litovel (Bez. Olomouc), Žerotínova Str., Parz. Nr. 226/2. Spätburgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Rettungsgrabung.

LUKOV (OKR. ZLÍN)

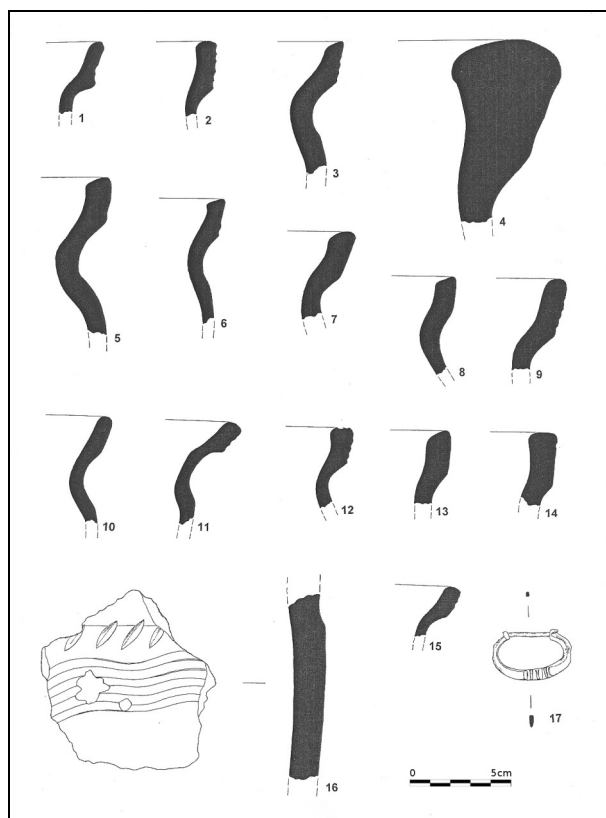
Hrad Lukov. Středověk, novověk. Hrad. Záchranný výzkum.

Dlouhodobé konzervační a rekonstrukční práce v areálu lukovského hradu pokračovaly v roce 2009 částečným

Obr. 76. Litovel. Výběr keramiky z objektu 500 (k. 108): 1–2, 8–9 a vrstvy k. 110: 3–7, 10 (kresba M. Schindlerová, K. Faltýnek).

Abb. 76. Litovel. Keramik aus der Grube 500 (K. 108) : 1–2, 8–9 und Schicht K. 110: 3–7, 10 (Zeichnung M. Schindlerová, K. Faltýnek).

Obr. 77. Litovel. Výběr keramiky z objektu 500 (k. 108): 2–3 a vrstvy k. 103: 1 a k. 110: 4–17 (Zeichnung M. Schindlerová, K. Faltýnek).

Abb. 77. Litovel. Keramik aus der Grube 500 (K. 108): 2–3 und Schicht K. 103: 1, K. 110: 4–17 (Zeichnung M. Schindlerová, K. Faltýnek).

odstraňováním novověkých destrukčních zásypů v prostoru východního paláce a severovýchodní části tzv. nádvoří, byl dokončen archeologický výzkum cihelné a kamenné destrukce podél severní zdi východního paláce, ponechané zčásti *in situ*. Dokumentován byl rovněž výkop pro elektrické vedení procházející areálem celého hradu a stavební jáma pro jímku situovaná na dolním hradě.

Písčité až hlinitopísčité zásypy ve východní místnosti východního paláce, snížené o 1,40–2,00 m, obsahovaly velké množství převážně lomového zdiva ze zřícených zdí paláce a klenby místnosti, dále gotické a renesanční architektonické články a cihly, zbytky malty a omítky. Soubor glazovaných kachlů a zlomků keramiky pochází z konce 16.–ze 17. století.

Při začišťování destrukčního zásypu podél vnějšího líce severní zdi (příčky?) východního paláce, datovaného na základě četných zlomků keramiky a skla rovněž do průběhu 16.–17. století, byl zachycen jednak výchoz skalního podloží, jednak základová spára západního úseku výše zmíněné zdi, vyplněná hlinitým zásypem obsahujícím keramický zlomek z 15. století.

V severovýchodní části hradu byla při severní hradbě odkryta horní partie mohutné, 2 m široké zdi (starší hradby?), směřující východním směrem a obklopené do hloubky 0,5–2,00 m od dochované koruny zdiva no-

vověkými zásypy s početným materiálem (zlomky keramiky, kachlů a skla). Současně byl v těsné blízkosti této nově odkryté zdi objeven druhotně zazděný ve vnitřním líci severní hradby, v hloubce 0,8 m pod úrovní současného povrchu, gotický článek – část okenní kružby (obr. 78), pocházející s největší pravděpodobností ze zni-

Obr. 78. Hrad Lukov, gotická okenní kružba druhotně zazděná v severní hradbě.

Abb. 78. Die Burg Lukov, gotisches Masswerk sekundär in der Nordmauer eingemauert.

čeného kostela sv. Jana, jehož existence je zmiňována v písemných pramenech z konce 14. století, ale jehož poloha nebyla dodnes archeologicky zachycena.

Zajímavá zjištění přinesla dokumentace výkopu pro odpadní jímku (rozměr 4 × 8 m, hloubka 3,5 m) v areálu dolního hradu. Souvrství o mocnosti téměř 3 m dokládá stavební nebo výrobní aktivity v tomto prostoru již od 14. století.

Jana Langová

Resumé

Lukov (Bez. Zlín), Burg Lukov. Spätmittelalter, Neuzeit. Burg. Rettungsgrabung.

MALÉ HOŠTICE (OKR. OPAVA)

"Na Komendurském", p. č. 755/29. Středověk, novověk. Vesnice. Záchraný výzkum.

V měsíci květnu byla prováděna skrývka ornice v místě výstavby nové administrativní budovy zahradnictví Adametz. Ve sprašovém podloží bylo zjištěno několik zahloubených objektů (č. akce NPÚ Ostrava 43/09).

Jednalo se o jedenáct kúlových jam (pravděpodobně pravěkých), dva nepravidelné mělké objekty, z nichž jeden obsahoval vrcholně středověké keramické fragmenty.

Z podorniční vrstvy ležící na sprašovém podloží se podařilo získat menší množství drobných keramických fragmentů z období novověku, vrcholného středověku, doby římské a pravěku.

Pavel Malík

Resumé

Malé Hoštice (Bez. Opava), "Na Komendurském". Mittelalter, Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

MALHOSTOVICE (OKR. BRNO-VENKOV)

„Šekrama“. Raný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V dubnu roku 2009 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno, v. v. i., záchraný výzkum v polní trati „Šekrama“ v souvislosti s výstavbou zpevněné polní cesty C13.

Uvedená trať se nachází asi 1100 m východně od severovýchodního okraje obce. Polní cesta C13 tvoří severozápadní hranici této tratě, přičemž jediný archeologický objekt byl porušen jejím severovýchodním úsekem. Lokalita je situována v nadmořské výšce okolo 320 m, přímo na levém břehu Šekramského potoka. Její přesná poloha je na ZM ČR 1:10 000, list 24-32-03, určena bodem o souřadnicích 445:26 mm od Z:J s. č.

Patrně sídlištní jáma byla na základě získaných keramických zlomků datována do raného středověku.

Michal Přichystal

Resumé

Malhostovice (Bez. Brno-venkov). Bei der Rettungsgrabung in Flur „Šekrama“ wurde eine frühmittelalterliche Siedlungsgrube abgedeckt.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

Hradiště Mikulčice-Valy, Těšický les, plocha T 2009. Stredohradištní období. Hradiště, sídliště. Systematický výzkum.

V priebehu júna a júla 2009 realizovala mikulčická expozitúra Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i., systematický archeologický výskum v areáli tzv. Těšického lesa včasnostredovekého hradiska Mikulčice-Valy. Výskum sme vykonali na najvyššie položenom mieste areálu na polohe označovanej „Kostelec“ (v staršej literatúre tiež „Klášteřisko“) (obr. 79). Dôvody realizácie a ciele tohto výskumu vyplynuli z revízneho spracovania dvoch plôch preskúmaných na polohe „Kostelec“ v priebehu 60. a 70. rokov minulého storočia. Pri výskume plôch T 1968–71 a T 1975–76 sa preskúmalo 1633 m². Základné priestorové identifikačné jednotky výskumu predstavovali štvorce s rozmermi 5 × 5 m. Výsledky výskumu publikovali jeho autori v priebehu 80. a 90. rokov minulého storočia (Klanica 1985; Kavanová 1999). Revízne spracovanie dokumentácie a spracovanie nálezovej správy z týchto výskumov som realizoval v rámci projektu „Archeologické prameny z rané středověkých Mikulčic-podhradí“. Hlavným cieľom revízie bolo podrobné vyhodnotenie nálezovej situácie na celej preskúmanej ploche, rekonštrukcia odkrytých a zdokumentovaných nálezových situácií a následné definovanie relatívnej chronológie včasnostredovekého osídlenia (Hladík 2008; v tlači a; v tlači b). Dôležitým krokom bolo aj ozrejenie väzby hnutelných archeologických nálezov k terénnym situáciám, teda k jednotlivým archeologickým kontextom.

Takto poňaté stratigrafické vyhodnotenie pozostávalo z troch základných krokov. V prvom kroku som realizoval kvantifikáciu všetkých interpretovaných kontextov. To znamená definovanie množiny entít (analýza entít, Neustupný 1986). Súčasťou prvého kroku bola ďalej tvorba databázy kontextov (množiny entít) s vyčlenenými kvalitami (analýza kvalít) a tvorba interpretovaného plánu (priestorové vymedzenie interpretovaných kontextov). Druhý krok predstavoval popis stratigrafických vzťahov (priestorová analýza entít), vymedzenie a definovanie základných stratigrafických sekvencií a následná tvorba relatívnej chronológie. V poslednom kroku som skúmal možnosti rekonštruovania väzby hnutelných nálezov k jednotlivým kontextom (stratifikácia materiálu) a z toho vyplývajúce možnosti chronologickej a funkčnej interpretácie odkrytých archeologických štruktúr. Výstupom takto realizovaného revízneho spracovania terénnej dokumentácie je spolu s databázou kontextov a elektronickým plánom nálezová správa (Hladík 2008), ktorá je základným dokumentom pre ďalšie vyhodnotenie výskumov. Zisťovanie zákonitostí v archeologických prameňoch (syntézu archeologických štruktúr) umožňujúca databáza MS Access (deskriptívny systém) predstavujúca výstup analýzy entít a kvalít (pozri Neustupný 1994, 122) a digitalizovaný interpretovaný plán (vektORIZÁCIA terén-